

Nerġa' nsib l-għeruq billi nitgħallem il-Malti

SHARON HEISER

L-għeruq Maltin tiegħi nista' ngħid li jestendu sa Tas-Sliema, Birkirkara, l-Imnsida u Għawdex, u dejjem kont kburiġa ħafna b'dan il-wirt. Ħafna membri tal-familja tiegħi emigraw lejn Londra u l-Awstralja fis-sittinijiet, meta kienu għadhom żgħażaġh. Jiena twelidt Londra. Dak iż-żmien l-immigranti kienu mħegġa jrabbu lit-tfal jirkellmu bl-Ingliż. Madankollu jiena trabbejt qrib ħafna tal-ġenituri ta' ommi li kienu għadhom jirkellmu bil-Malti; għalhekk, kont imdawra bil-kultura Maltija minn età bikrija.

L-egħżeż tifkiriet tiegħi huma marbutin mal-ilsien Malti: minn kant ħerqan ma' melodiji u innijiet popolari waqt iċ-ċelebrazzjoni tal-festa, għal diskursati twal mal-ħbieb fuq l-għatba tal-bieb. Niftakar li l-ewwel darba li smajt l-għana Malti kien meta n-nanna kienet tkanta mar-record player li kellha. Il-familja kienet tkanta wkoll 'It-Tifla tal-Kampanja' u tgħidx kemm konna nidħqu.

Wara li rkuprajt id-dritt tat-twelid billi ksibt iċ-ċittadinanza, bdejt nitgħallem il-Malti. Żewġi ngħaqad miegħi u malajr sar iħobb il-lingwa. Dan serva biex jgħaqquad lill-familja aktar flimkien. F'dan iż-żmien skoprejt li l-kuġin tan-nannu, Dr Anton Buttigieg, eks President ta' Malta u poeta famuż, kien membru fundatur tal-Għaqda tal-Malti – Università, u kien rebaħ premju letterarju prestigjuż. Ħadt gost insir naf li kont qed nibni

pont ma' wiehed mill-antenati tiegħi permezz tal-imħabba komuni li kellna għall-Malti. Bejni u qrabati hemm oċeani sħaħ jifirduna iżda xorta waħda nżomm kuntatt mal-biċċa l-kbira tagħhom, u jkellmuni bil-Malti. Nuża l-Malti wkoll biex nikteb lill-kuġin u lil xi ħbieb li għandi Malta, u dan jgħinni nipprattika.

Hemm ħafna Maltin imxerrdin madwar ir-Renju Unit, iżda ħafna ssettiljaw Londra. Nemmen li l-Maltese Culture Movement (MCM) u l-Kummissjoni Għolja Maltija huma ż-żewġ organizzazzjonijiet responsabbli biex isahħu l-komunità Maltija fir-Renju Unit. L-avvenimenti tal-MCM jiġbruna b'mod brillanti u dejjem niehdu gost nithadtu bil-Malti. Il-quddies u l-purċissjonijiet reliġjużi dejjem ikunu sbieħ. Aktar ma jkun hemm avvenimenti bħal dawn, aktar tkompli tissaħħaħ il-komunità tagħna. Fil-fatt li tkun voluntier f'dawn l-avvenimenti mhux biss ta' gost iżda huwa wkoll importanti ħafna. Darba minnhom bħala familja l-bisna l-bies tradizzjonali Malti. Kemm ħassejtni kburiya nilbes l-għonnella bis-sbuhija kollha tagħha! Tifraħ qalbi meta nara generazzjonijiet anzjani ta' emigranti jtkellmu bil-Malti bejniethom. F'dawn l-okkażjonijiet widnejja mill-ewwel jaqbd u l-ħoss tal-Malti u mmur inkellimhom. L-ilsien tagħna joħloq rabta speċjali li tgħaqqadna.

Jiena nemmen li l-familji tal-emigranti għandhom jtkellmu bil-Malti b'mod regolari waqt li jgħallmu lil oħrajn ukoll. Għandna nixtru kotba bil-Malti bħala rigali u niktbu bil-Malti kull meta jkun possibbli, anke diġitalment, bl-użu tas-settings Maltin fuq it-tastiera jew l-apps. Hu x'inhu l-passatemp, jekk tħobb tisma' l-mużika, tara xi film, taqra ktieb jew tikteb il-poeżija, tajjeb li kemm jista' jkun tuża l-Malti. Il-quddiesa mxandra bil-Malti hija opportunità oħra biex tesponi ruħek għal-lingwa. Huwa importanti wkoll li jekk trid titgħallem ma taqtax qalbek, anke jekk kbirt fl-età.

Digà jeżistu diversi opportunitajiet biex wiehed jitgħallem il-Malti, bħal korsijiet online; madankollu għodod u inizjattivi oħrajn jistgħu jiffaċilitaw it-tagħlim tal-lingwa. Dizzjunarju elettroniku aġġornat, programmi fuq it-TV b'sottotitli Maltin, aħbarijiet Maltin b'posts bilingwi u direttorju ta' tuturi approvati, kollha jkunu ta' għajjnuna. Ikun apprezzat ukoll jekk il-kelliema nattivi tal-Malti jieħdu ftit paċenzja u jweġbuna bil-Malti kull meta nagħmlu sforz u nużawh aħna. Dan jgħin lil min ikun qed jitgħallem biex ikun aktar kunfidenti meta juża l-lingwa fil-pubbliku.

Meta kont qed nitgħallem il-Malti sirt konxja tar-rikkezza lingwistika u l-evoluzzjoni intriganti tiegħu tul l-istorja. Fi lsienna hemm minquxa l-ġrajja twila ta' kif kbirna u żammejna l-identità tagħna. Meta nisma' l-qwieltan-nanna niftakar fiż-żminijiet sbieħ, u dan jinkoraġġini biex nikseb ħakma tajba ta' lsien familti. Għaliya l-ilsien Malti hu bħal mera tar-ruħ kulturali tagħna: jgħaqqadna minkejja l-ġenerazzjonijiet, id-distanzi u n-nazzjonalitajiet differenti. Hu wiehed mill-elementi li l-emigranti jkomplu jħaddnu meta jgħixu barra minn Malta. Jiena għadni fil-bidu tal-vjaġġ tiegħi fl-istudju tal-Malti, iżda nittama li xi darba l-antenati tiegħi jkunu kburin bija.

Saħħa!

Sharon Heiser, imwielda Buttigieg, tgħix fir-Renju Unit u għandha dixxendenza Maltija. Hija membru tal-Maltese Culture Movement (UK).

Din hija traduzzjoni ta' artiklu bl-Ingliż li deher fis-sit tal-President ta' Malta fis-26 ta' Ġunju 2023.